

СТАНОВИЩЕ

на проф. д-н Нели Иванова

за дисертационния труд на тема: **„Формиране на емоционална компетентност у учениците в мултикултурна среда чрез обучението по български език и литература в началния етап на основната образователна степен”**

за придобиване на образователната и научна степен „Доктор” по професионално направление 1.2. Педагогика

Автор: **Румяна Нешкова Георгиева**

Румяна Нешкова Георгиева е начален учител в ОУ „Н. Икономов” – гр. Разград. Завършила специалност Начална училищна педагогика във ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий” през 1992 г. Участвала в различни форми за следдипломна квалификация. Завършила едногодишна следдипломна специализация в СУ „Св. Кл. Охридски” – ДИУУ, през 1997 г. Носител на втори клас-квалификация от 1997 г. Учител на годината от община Разград през 2008 г. Носител на почетно отличие „Неофит Рилски” на МОМН през 2009 г. Участвала с доклади в 14 международни, национални, регионални конференции по проблемите на образованието в периода 2009-2012 г.

Автор на **17 публикации**, от които: 3 - публикувани в сборници от международни научни конференции, проведени в чужбина (участие с доклади); 3 - публикувани в сборници от международни научни конференции, проведени в България (участие с доклади); 4 - публикувани в сборници от национални конференции (участие с доклади); 7 - статии в специализирани научнометодически списания, издавани в България.

Участвала в два научноизследователски проекта: „Ниво на владеене на съвременния български книжовен език от студентите от специалностите Неформално образование и Социални дейности на Факултета по педагогика при СУ „Св. Кл. Охридски”; „Равнище на владеене на съвременния български книжовен език от студентите от Педагогика на Факултета по педагогика при СУ „Св. Кл. Охридски”.

Дисертационният труд е посветен на актуален и значим проблем, свързан с *формирането на емоционална компетентност у учениците в мултикултурна среда в контекста на обучението по български език и литература в началния етап на основната образователна степен*. Нарастването на дефицитите в емоционалното общуване в семейството и училището, социализацията и интегрирането на децата в училищната среда са част от проблемите, които обуславят избора на тема на дисертационното изследване от Р. Нешкова. В изследователското поле на автора на дисертацията се пресичат няколко проблема: *формирането на емоционална компетентност, обучението по български език и литература в началния етап на основната образователна степен, педагогическото взаимодействие в мултикултурна среда*. Актуалността и значимостта на всеки един от тези проблеми, както и тяхната интерпретация и обвързаност в контекста на реализираното от автора изследване с акцент върху формирането на емоционална компетентност в мултикултурна среда обуславят приносния характер на дисертационния труд.

Дисертацията съдържа **227** печатни страници и се състои от *увод, три глави, заключение, литература* и в отделно книжно тяло - *приложения*. Използваната литература съдържа 147 източника на български и чужди автори, както и интернет

статии. Приложенията (16 на брой) включват дидактични материали, бланки за използвания изследователски инструментариум, графично представяне на резултатите от изследването (фигури и таблици), текстове на ученици.

В увода се обосновава актуалността и значимостта на избрания проблем като тема на дисертационния труд и необходимостта от интерпретацията му на теоретично и емпирично равнище. *Предметът, обектът, целта, задачите и хипотезата на изследването* са прецизно изведени в контекста на темата на дисертационния труд и изследователските цели.

Теоретичните основи на изследването (в *първа глава* на дисертацията „Обучението по български език и литература в мултикултурна среда и емоционалната компетентност на учениците в начална училищна възраст“) предполагат изясняването на понятия като *емоции - компетентност – мултикултурализъм* - чрез направените в параграф 1.1.1. Терминологични уточнения. На основата на доброто познаване на литературата по изследваната проблематика и коректната интерпретация на тезите на различни автори се изяснява характерното за основните понятия, свързани с изследователските задачи на Р. Нешкова. Задълбочено са изяснени същността, аспектите и компонентите на емоционалната компетентност (в параграф 1.1.2.). Характерните особености на психофизиологическото развитие на децата в начална училищна възраст с акцент на емоциите, които преживяват, са обобщено представени в параграф 1.1.3. Своеобразието на работата в мултикултурна среда в началния етап на основната образователна степен при формиране на емоционална компетентност е аргументирано изяснено в 1.1.4.

Спецификата на обучението по български език и литература в мултикултурна среда като предпоставка за формирането на емоционална компетентност у учениците в началната училищна възраст е интерпретирана в параграф 1.2., като се поставя акцент на билингвизма.

Конкретните **методически идеи на автора на дисертационния труд за формирането на емоционална компетентност в мултикултурна среда чрез обучението по български език и литература** са обосновани във *втора глава* на дисертацията. Авторът на дисертационното изследване разглежда проблема за формиране на езикова, литературна и комуникативноречева компетентност (езиковата и литературната като компоненти и конкретни проявления на комуникативната компетентност) в мултикултурна среда в контекста на проблема за формирането на емоционална компетентност. В това се изразява и *приносният характер* на аргументирано представените в дисертационния труд методически идеи за формиране на емоционална компетентност чрез обучението по български език и литература.

В 2.3. е обоснована **компенсираща програма** за формиране на емоционална компетентност в мултикултурна среда. Разработената програма за опознаване, разбиране, изразяване на чувствата - собствени и на околните, е в съответствие с поставените цели на изследването, като надграждаща урочната работа по български език и литература.

В трета глава е представено емпиричното изследване на степента на формираност на емоционална компетентност у учениците в мултикултурна среда чрез обучението по български език и литература в началната училищна възраст. Уменията на Р. Нешкова да установи по експериментален път ефективността на конкретните методически идеи за формиране на емоционална компетентност в мултикултурна среда чрез обучението по български език и литература в началния етап на основната образователна степен намират конкретен израз в прецизността на **организацията и методиката на изследването**, на избора и приложението на диагностичен

инструментариум в съответствие с целта и изследователските задачи (обосновани в 3.1.). *Изследователският дизайн* е прецизиран в контекста на интерпретираната проблематика.

Експерименталното изследване, осъществено в *експериментална и контролна група* (общо **44 ученици**), **анкетното проучване** на мнението на **133 родители и настойници на ученици** (параграф 3.2.), на **97 учители** в началния етап на основната образователна степен (параграф 3.3.), **нестандартизираният тест** (3.4), **сравнителният анализ на резултатите от изследването с тест** (3.4.6), **интерпретацията на данните с помощта на математикостатистически методи** (3.4.7) потвърждават хипотезата, че *формирането на езиковата, литературната и комуникативноречевата компетентност на учениците чрез урочната работа по български език и литература в мултикултурна среда съдейства за формиране на емоционалната им компетентност.*

Чрез използването на проективните методи, които Нешкова обосновава (в 3.5.), за получаването на допълнителна констативна информация относно чувствата на учениците, чрез **интервюто** с учениците от експерименталната паралелка (3.6.), чрез **съчинението по преживяване** (3.7.), чрез **наблюдението** (3.8.) се потвърждава тезата, че акцентите в обучението по български език и литература в мултикултурна среда трябва да са по посока на формирането на комуникативни умения, които са добра основа за взаимното опознаване и признаване на различията, и в този смисъл за формирането на емоционална компетентност. В 3.9. е представен **корелационен анализ**, за да се установи статистическата **зависимост между езиковата, литературната, комуникативната и емоционалната компетентност**, като се установява взаимовръзката между отделните критерии от изследването на тези компетентности у учениците.

В **заключението** се подчертава, че в училище е необходимо преоткриване и развитие на емоционалните способности, което води до формиране на компетентни в емоционално отношение личности, до улесняване комуникацията между представителите на различни етноси и създаване на атмосфера на разбирателство между тях.

В контекста на реализираното емпирично изследване, на направения качествен и количествен анализ на резултатите са направени **изводи и обобщения**.

От изведените приноси ще открия следните:

- Обоснована е връзката между понятията *компетентност – мултикултурализъм – емоции*.
- Разработени са конкретни методически идеи и компенсираща програма за формиране на езикова, литературна, комуникативноречева и комуникативна компетентност, които са предпоставка за формирането на емоционална компетентност у учениците.
- Експериментално е доказано, че емоционалната компетентност може да се формира успешно в хода на урочната и извънурочната работа по български език и литература в началния етап на основната образователна степен.
- Резултатите от дисертационното изследване по своята същност са конкретни идеи за практическа работа с учениците за формиране на емоционална компетентност в мултикултурна среда.

Авторефератът отразява адекватно реализираната научноизследователска работа по темата на дисертационния труд.

Като се отчитат актуалността и значимостта на изследваната проблематика, и *научните приноси* на реализираното изследване по темата на дисертационния труд на

тема **„Формиране на емоционална компетентност у учениците в мултикултурна среда чрез обучението по български език и литература в началния етап на основната образователна степен”**, предлагам да бъде присъдена образователната и научна степен „Доктор” по професионално направление 1.2. Педагогика на **Румяна Нешкова Георгиева**.

17.06.2012 г.

Рецензент:
/проф. дпн Н. Иванова/